

انگیزه و پیشرفت تحصیلی مراهکارهای عملی

محمدشید محمدزاده

سرشناسه	محمدزاده، مهشید، ۱۳۴۸.
عنوان و نام پدیدآور	انگیزه و پیشرفت تحصیلی و راهکارهای عملی / مهشید محمدزاده
مشخصات نشر	تهران: آرمان پژوهان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۹۶ ص: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۹۷۲۶۵-۳-۲
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۸۹.
موضوع	پیشرفت تحصیلی (school) Promotion
موضوع	شاگردان Students
موضوع	یادگیری Learning
رده بنده، کنگره	LB ۳۰۶۳
بندهی در	۲۸/۳۷۱
شماره کتابخانه ملی	۷۳۱۳۸۷۳

انتشارات آرمان پژوهان

انگیزه و پیشرفت تحصیلی و راهکارهای عملی

مؤلف: مهشید محمدزاده

انتشارات: آرمان پژوهان

طراح جلد: سعید شبانی

چاپ اول: ۱۳۹۹

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۷۲۶۵-۳-۲

آدرس سایت: www.armanpajouhan.com

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای انتشارات آرمان پژوهان محفوظ است.

نشانی: تهران، میدان انقلاب، ضلع جنوب شرقی، پلاک ۱۷ (ساختمان مترجمان)، طبقه سوم، واحد ۵.

۰۲۱-۶۶۴۹۷۶۰۲ (۱۰ خط ویژه)

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۱۱	فصل اول: پیشرفت تحصیلی و انگیزه پیشرفت
۱۲	نظریه های انگیزشی
۱۴	عوامل موثر بر انگیزش پیشرفت تحصیلی دانش آموزان
۲۰	انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی
۲۰	ویژگی دانش آموزان دارای انگیزه پیشرفت بالا
۲۳	راه کارهای ایجاد انگیزه در دانش آموزان: تاثیر آن در پیشرفت تحصیلی
۲۷	آموزش انگیزه پیشرفت
۲۹	پیشرفت تحصیلی
۳۱	افت تحصیلی
۳۳	عوامل فردی افت تحصیلی
۳۷	فصل دوم: اهداف پیشرفت
۳۹	مفهوم جهت گیری هدف
۴۲	انواع جهت گیری هدف
۴۲	تقسیم بندی جهت گیری اهداف
۴۴	مفهوم انگیزش

انگیزش و مفهوم هدف.....	۴۵
نظریه جهت‌گیری هدف پیشرفت.....	۴۶
جهت‌گیری هدف و انگیزه پیشرفت.....	۴۹
ابعاد جهت‌گیری هدف.....	۵۶
نمونه سوم: رویکردهای علل پیشرفت.....	۶۱
فصل چهارم: رویکردهای یادگیری و پیشرفت تحصیلی.....	۷۱
تعریف خودتنظیمی تحصیلی.....	۷۲
مؤلفه‌های خودتنظیمی تحصیلی.....	۷۳
چارچوب مفهومی سکوی خودتنظیمی تحصیلی پینترچ.....	۷۴
راهبردهای خودتنظیمی تحصیلی.....	۷۴
راهبردهای فراشناختی خودتنظیمی.....	۷۶
راهبردهای مدیریت منابع خودتنظیمی.....	۷۸
مؤلفه‌های خودتنظیمی تحصیلی از دیدگاه ریمر.....	۸۱
رابطه یادگیری خودتنظیمی تحصیلی و پیشرفت یادگیری.....	۸۳
ویژگی‌های یادگیرندگان برخوردار.....	۸۳
راهکارهای پیشنهادی برای به‌کارگیری راهبرد خودتنظیمی تحصیلی.....	۸۴
جمع‌بندی.....	۸۵
منابع.....	۸۹

زندگی تحصیلی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی فرد است که بر تربیت و یادگیری ثمربخش و موفقیت‌آمیز فرد تأثیر می‌گذارد و در آنجا لیاقت‌ها و توانایی‌ها به بار می‌نشیند و پیشرفت‌های علمی حاصل می‌شود؛ اما در زندگی روزانه تحصیلی، دانش‌آموزان با انواع چالش‌ها، موانع و فشارهای خاص این دوره (از جمله نمرات ضعیف، سطوح استرس، تهدید اعتمادبه‌نفس در نتیجه عملکرد، کاهش انگیزش و تعامل و...) مواجه می‌شوند. برخی از دانش‌آموزان در مواجهه با این موانع و چالش‌ها موفق عمل می‌کنند، اما گروهی دیگری از دانش‌آموزان در این زمینه ناموفق هستند (نیوکامب و دیگران^۱، ۲۰۱۰). از جمله عوامل مرتبط با موفقیت دانش‌آموزان در زندگی و

1. Newcombe., Ambady., Eccles & Gomez

تحصیل می‌توان به خودتنظیمی تحصیلی و جهت‌گیری هدفی اشاره کرد.

نظریه هدف یا جهت‌گیری هدفی^۱ یکی از نظریه‌های شناختی - اجتماعی انگیزش است. در این نظریه اهداف عبارت‌اند از بازنمایی شناختی فرد از هدف‌های مختلفی که برای یادگیری در شرایط پیشرفت انتخاب می‌کند. به عبارت دیگر نظریه هدف بر اهمیت اینکه چگونه افراد در راه خود، تکالیف و عملکردشان فکر می‌کنند، تأکید دارد (الیوت، ۱۹۹۱؛ به نقل از امام‌جمعه، ۱۳۸۶). از این رو افرادی که در فعالیت‌های خود در رسیدن به اهدافشان موفق‌ترند در هدف‌جویی و هدف‌یابی موفق‌تر از سایرین عمل می‌کنند و اهدافشان را بر مبنای انگیزه درونی‌تری برمی‌زنند. سازه جهت‌گیری هدف از نظر نظریه‌پردازانی چون الیوت و مک‌گریگور^۲ (۲۰۰۴) می‌باشد که یک سازه انگیزشی است. نظریه جهت‌گیری هدفی^۳ هدف‌گرایی از جمله نظریه‌های بسیار سودمند در حوزه پژوهش بر روی انگیزش پیشرفت است.

الیوت و مک‌گریگور (۲۰۰۴) چهار نوع جهت‌گیری هدفی را در میان دانش‌آموزان شناسایی کرده‌اند که عبارت‌اند از:

- اهداف تبحری - رویکردی (مهارت مدارگرایشی یا گرایش به تسلط): افراد دارای این هدف، به دنبال بهبود شایستگی خود در تکالیف هستند. آنان به یادگیری برای خود آن علاقه دارند و

1. Goal orientation

2. Elliot

3. Elliot & McGregor

خود را درگیر تکالیف چالش برانگیز می کنند.

- اهداف تبحری - اجتنابی (مهارت مدار اجتنابی یا اجتناب از تسلط): در اهداف تبحری - اجتنابی، شایستگی به صورت دستیابی کامل به تکلیف تعریف می شود. این افراد از نفهمیدن مطالب و فراموشی آنچه فراگرفته اند می ترسند و تمام تلاش خود را می کنند تا از هر گونه خطا و اشتباهی اجتناب کنند.

- اهداف عملکردی - رویکردی (عملکرد مدار گرایشی یا گرایش به عملکرد): در اهداف عملکردی رویکردی شایستگی کسب نمره و قضاوت مثبت از جانب دیگران پراهمیت است. تلاش برای پیشرفت در این نوع جهت گیری نسبت به تبحری برای کسب موفقیت کمتر است.

- اهداف عملکردی - اجتنابی (عملکرد مدار اجتنابی یا اجتناب از عملکرد): در اهداف عملکردی - اجتنابی، شایستگی یعنی اجتناب از شکست. یادگیری برای این گونه افراد وسیله ای است برای جلوگیری از شکست؛ زیرا عقب ماندن با شکست، توانایی آنان نیز در نزد دیگران زیر سؤال می رود.

افراد با جهت گیری تبحری بیشتر انگیزش درونی دارند. با علاقه درونی فعالیتی را انجام می دهند، همچنین افراد با جهت گیری عملکردی، بیشتر متمایل به اکتساب پاداش و انگیزش بیرونی هستند (الیوت و مک گریگور، ۲۰۰۴).

بر اساس نظریه اهداف پیشرفت، نوع جهت گیری های هدفی که دانش آموزان برمی گزینند، پیش بینی کننده های متفاوت بازده های

یادگیری در محیط‌های آموزشی هستند، لذا همواره این مسئله مورد توجه پژوهشگران بوده است که چه چیز منجر به پذیرش نوع خاصی از هدف می‌شود (چرچ، الیوت و گیبیل^۱، ۲۰۰۵). در همین بطنه دویک و ساریچ^۲ (۱۹۹۹) معتقدند که جهت‌گیری هدفی قادر به تعیین رابطه میان باورهای دانش‌آموز درباره موفقیت تحصیلی و درگیر شدن در آن است. در داشتن در انجام یک تکلیف یادگیری است. در جهت‌گیری هدفی، تأکید بر تحول مهارت، توسعه مهارت‌های جدید، بهبود سطح قابلیت بر بالا بردن احساس خودکارآمدی است. دانش‌آموزانی که چنین هدفی را انتخاب می‌کنند در جست‌وجوی چالش هستند و از درگیر شدن با مسائل جدید واهمه ندارند (به نقل از جوکار و دلاورپور، ۱۳۸۶).

از طرفی سازه دیگری که می‌تواند با هدفمند کردن دانش‌آموزان و پیشرفت تحصیلی آن‌ها رابطه داشته باشد، خودتنظیمی تحصیلی^۳ می‌باشد. خودتنظیمی، نوعی فرآیند فعال و سازنده است که طی آن، فراگیران اهدافی را برای یادگیری خود انتخاب می‌کنند؛ سپس سعی می‌کنند تا شناخت، انگیزش و رفتار خود را تنظیم، مهار و نظارت نمایند (کسیکی و اردوغان^۴، ۲۰۱۰). خودتنظیمی، سازه‌ای است که از سال ۱۹۶۷ از سوی بندورا^۵ مطرح شد. مطالعه اولیه در این

زمینه، مبتنی بر خودتنظیمی به معنای عام کلمه بود که زمینه‌های گوناگون فردی- خانوادگی و اجتماعی را مورد توجه قرار می‌داد؛ ولی از دهه ۱۹۸۰، این سازه در زمینه یادگیری مطرح شد. اهمیت این سازه در یادگیری، به‌ویژه در موفقیت تحصیلی و شغلی، به حدی است که مورد توجه تئوری‌های رفتاری، شناختی، ساخت‌گرایی و به‌ویژه شناخت اجتماعی قرار گرفته است (به نقل از جعفر طباطبایی، بنی جمالی، احیاء حاسان، ۱۳۹۱). یادگیری خودتنظیمی، شامل راهبردهایی است که دانش‌آموزان به کار می‌برند تا شناخت‌هایشان را تنظیم کنند. راهبردهای یادگیری، فنون یا روش‌هایی هستند که یادگیرندگان برای اکتساب اطلاعات از آن‌ها استفاده می‌کنند. نظریه‌پردازان، طبقه‌بندی‌های مختلفی از راهبردهای یادگیری خودتنظیمی ارائه کرده‌اند؛ اما به طور کلی در بین این طبقه‌بندی‌ها، راهبردهای یادگیری خودتنظیمی به سه دسته طبقه‌بندی شده‌اند که به اعتقاد پینتریش^۱ این راهبردها عبارت‌اند از: راهبردهای فراشناختی، راهبردهای شناختی و باورهای انگیزشی. راهبردهای فراشناختی به صورت خود نظارتی، خویش‌نگری و خود قضاوتی، نقش مهمی در خودتنظیمی دارند و مؤلفه‌های شناختی و باورهای انگیزشی، در تعامل با یکدیگر موجب افزایش توانایی می‌شوند (لی^۲، ۲۰۱۰).

1. Pinterich

2, Lee